

INVENTORY OF EVIDENCE/PROPERTY
CONTENTS

Юріца Павичич
**ЧЕРВОНА
ВОДА**

Переклад
Наталії Хороз

КРИМІНАЛЬНИЙ РОМАН

EVIDENCE/PROPERTY

Case No.

Sealed

Other

*Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske*

*Видання книжки здійснено за фінансової підтримки
Міністерства культури та медіа Республіки Хорватія*

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
*Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media*

Jurica Pavičić

**CRVENA
VODA**

PROFIL

Юріца Павичич

ЧЕРВОНА ВОДА

*З хорватської переклала
Наталія Хороз*

ВИДАВНИЦТВО АНЕТТИ АНТОНЕНКО
ЛЬВІВ

УДК 821.163.4

П-12

Юріца Павичич

ЧЕРВОНА ВОДА

Роман

З хорватської переклала Наталія Хороз

Перекладено за виданням:

Jurica Pavičić

Crvena voda

Izdavač

ProfilKnjiga, I. Barutanskibreg 12, Zagreb

© *Jurica Pavičić i Profil Knjiga, 2017*

isbn 978-953-313-601-1

У вересні 1989 року в маленькому хорватському містечку під час рибальського фестивалю зникає сімнадцятилітня Сільва. Розслідування по гарячих слідах не дає жодних результатів. Тим часом бурхливі політичні події у Хорватії — падіння системи, соціальні зміни та війна — починають затьмарювати цей трагічний випадок, про нього всі згодом забувають, окрім Сільвиних родичів, які продовжують пошуки.

Роман «Червона вода» — це двадцятисемирічна історія однієї сім'ї, пошуку відповідей, долі людей, так чи інакше пов'язаних із Сільвією та її зникненням. Водночас це й майже тридцятилітня трагічна історія Хорватії, на тлі якої розвиваються події роману.

Роман Юріци Павичича «Червона вода» нагороджений французькою премією як найкращий перекладений кримінальний роман 2021 року.

Усі права застережено. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати в будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це **ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»**.

ISBN 978-617-553-037-5

ISBN 978-617-553-011-5

(Серія «Кримінальний Роман»)

© Jurica Pavičić i Profil Knjiga, 2017

© Наталія Хороз, український переклад, 2023

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2023

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ
СІЛЬВА ЗНИКЛА

ОДИН

Весна
(1989)

Для початку: Весна пам'ятала той час.

День був по-вересневому теплим, гарним, ніби небо заздалегідь насміхалося з них. Приємний містраль з моря весь день розганяв тепло бабиного літа. А коли стемніло, вулиці, кухні та кімнати взялися приємними сиротами вечірнього холоду, який віщував осінь.

Весна не просто пам'ятала час. Пам'ятала й приміщення.

Пам'ятала будинок на вершині Міста на вулиці за церквою, будинок, у якому вона прожила більшу частину свого життя. Заплющивши очі, Весна чітко бачила планування кімнат, меблі, предмети. Вхід через ганок, застлана веранда, вітальня, кухня, підлога якої вкрита плиткою тераццо. У вітальні — стіл, а навпроти столу — диван з пошарпаною оббивкою. У коридорі — металевий вішак для верхнього одягу. А біля нього — двері. Двері до Сільвиної кімнати, на яку Сільва прикріпила табличку «*Keep out*»*.

Весна пам'ятала, який вигляд мала вітальня того дня. У кутку — телевізор «El Niš». На фотелі — оберемок неспрасованих речей. На стіні — календар з канадськими красвидами, а над кухонними дверима — олеографія Доброго Ісуса. Ісуса з вологими та мрійливими очима, схиленою головою і злегка хвилястою бородою. Вказівний палець піднятий угору, наче попереджає про те, що має статися.

Таким був їхній старий будинок того дня, 23 вересня 1989 року.

Це був вечір суботи. Як і щосуботи, вони вечеряли разом. За столом їх було четверо. На чолі столу сидів Яків. Навпроти сиділа Весна. Вздовж стіни, що межує з терасою, сиділи їхні діти. Двоє дітей. Двоє близнюків — Сільва і Мате.

Так почалася сцена, яку Весна пам'ятала. Всі четверо в хаті, сидять довкола столу. Перед ними вечеря, а ту вечерю

* «Не заходити» (англ.).

приготувала вона. Перед ними на столі варена шпарагівка, хліб і пражена смарида. А вони вчотирьох сидять і їдять, наче це звичайний вечір, як будь-який інший.

У кутку кімнати — ввімкнений телевізор, який транслює новини. Новини бурхливі, часи хвилюючі: демонстрація китайських студентів на площі, в Румунії повстав народ, словенська партія проголосувала за нову конституцію й вимагала реформувати Югославську Федерацію. Повсюдно про політику говорять з якимось новим тривожним запалом. Але ні її, ні Якова політика не цікавила. І вона, і Яків жили в твердому переконанні, що коли вони триматимуться подалі від біди, біда триматиметься подалі від них.

Весна пам'ятала все: запахи, смаки, образи. Пам'ятала м'які нутроші смариди, які танули в роті. Шпарагівку, яку приправила нарізаним часником. Пам'ятала Якова, який, як завжди, їв повільно й мало. Сільву, яка жадібно ковтала рибу, боролася з кісточками, випльовуючи їх у тарілку. Пам'ятала, звісно, і Мате. Пригадувала, як він обережно й повільно їв, складаючи риб'ячі хребти вздовж краю тарілки в ідеальному порядку, наче вони — мерці. Мате завжди так їв. Повільно, методично, нарізаючи їжу на дрібні шматочки, ніби годував крихітних невидимих ліліпутів.

Чотири силуети, чотири тіла, схилених за столом, жували рибу і випльовували кісточку. Таким пам'ятала Весна той вечір. Пам'ятає його донині.

Бо сьогодні знає. Знає те, чого не знала тоді.

Знає, що то був останній вечір їхнього нормального життя.

Того вересня 89-го року вони з Яковом були у шлюбі неповних вісімнадцять років. Весна вийшла заміж за Якова восени 1971 року. Вони одружились у суботу, за три тижні до Різдва, цивільну церемонію здійснив місцевий працівник ЗАЦС Міста. Бенкет влаштували в холі готелю, а першу ніч вони провели в готельному номері, який поза сезоном був сирим і холодним.

Після весілля вони перебралися в будинок на вершині вузького узвозу над церквою Святого Шпира. Будинок ді-

лили зі Златою, незаміжною Весниною тіткою, яка буде їхньою співмешканкою протягом наступних семи років. Тиха й невидима Злата мешкала з ними, аж доки одного дня 1978 року її не знайшли на кухонній плитці нерухомою, розбитою інсультом. Поховали Злату тихо і як годиться, а потому — через тиждень — спорожнили її кімнату, двері якої виходили у коридор. Златину кімнату перетворили на Сільвину.

Тієї суботи 89-го року Сільва все ще мешкає в кімнаті, яка виходить у коридор. У цій кімнаті вона зберігає одяг, різноманітні дрібнички та підліткові таємниці. На дверях кімнати повісила табличку англійською мовою, яка наказувала дорослим триматися якнайдалі від неї.

Весна і Яків переїхали в стару хату тітки Злати восени 71-го року, наступного дня після весілля. Через місяць Весна відчула ранкову нудоту, і перед сніданком її вирвало в раковину. Через тиждень місцевий лікар сказав, що вона вагітна. Невдовзі потому гінеколог зі Спліта повідомив їй радісну новину. Вона носила близнюків.

Мате і Сільва — двояйцеві близнюки. Коли на них дивишся, помічаєш схожість, ті самі брови і профіль носа. Однаково витончене чоло і така ж зморшка біля рота, зморшка, яка натякає на впертість. Але якщо фізично Мате і Сільва схожі, за характером вони різні. Мате — спокійна і відповідальна дитина, сумлінна й обережна, юнак, на якого можна покласти і який, впевнена Весна, стане їм опорою у старості. А Сільва, Сільва — інша. «Сільва, — висловилася колись тітка Злата, — *бандитка*». «Сільва піде далеко, — сказав якимось Яків». Піде далеко, бо завжди вміє нав'язати свою волю.

Того вересня 89-го року Мате і Сільві неповних вісімнадцять років. Мате навчається на випускному курсі кораблебудівного училища, а наступного літа, коли закінчить училище, планує вступити на факультет кораблебудування. Сільва закінчує Школу економіки й автоматизації діловодства, а на запитання батьків про плани на майбутнє відповідає ухильно, обережно змінюючи тему. І Сільва, і Мате продовжили здобувати середню освіту в Спліті. Коли Мате вступив до училища, то з полудня працював помічником розвантажувальника риби. Не бажаючи втрачати денний заробіток, він залишився жити в Місті і почав їздити на навчання. Тому

Мате встає щодня о шостій годині і 35 хвилин, їде до Спліта приміською шосейною трасою. Сільва — ні. Сільва мешкає в жіночому гуртожитку на вулиці Кирила і Мефодія у Спліті. Приїжджає до Міста щосуботи, тож і цієї суботи приїхала додому на останні літні вихідні.

Того вересня 89-го року Якову сорок два роки. Він уже трохи почав лисіти над скронями, але ще підтягнутий, живіт плаский, і цим він особливо пишається.

На той час Яків ще працює бухгалтером на пластиковій галантерейній фабриці. Фабрика розташована у цеху скло-металу над магістральною дорогою, в цеху, який сьогодні — звичайнісінька потріскана руїна. На фабриці виготовляють пластикові м'ячі, кранці й надувні човни. Яків працює на фабриці у відділі платежів. Виконує свою роботу терпляче і сумлінно, без недбалості, але й без амбіцій. Коли повертається додому і закінчує обідати, Яків відпочиває на дивані й читає газету. Тоді спускається на перший поверх, до колишньої комори. Там він має розвагу, яка є його головною пристрастю: радіоаматорство. Протягом дня Яків з'єднує, спаює та склеює, збирає прилади з купою лампочок, які Весні здаються таємничо магічними. А коли стемніє, Яків сідає у підвалі, налаштовує частоти й годинами розмовляє англійською з людьми, яких ніколи не побачить. Весна іноді слухає свого чоловіка, який розмовляє як чужинець із чужинцями на іншому кінці земної кулі. Вона ніколи не збагне, в чому сенс. Але Весна не скаже Якову, що думає про це, адже знає, що чоловік мусить мати якусь божевільну пристрасть.

Того 1989 року Весні тридцять вісім років. Протягом чотирнадцяти років вона працює вчителькою географії у філії восьмилітньої школи Міста. З понеділка по п'ятницю Весна викладає місцевим дітям про рух Гольфстріму, про країни-експортери нафти та річкові басейни Югославії. Оскільки Місто невеличке, вона зустрічає своїх учнів на вулиці, учні вітаються з нею в крамниці, а їхні батьки схвально кивають головами, коли бачать її по неділях у церкві. Коли Весна почала працювати, то вірила, що любить школу і любить дітей. Тепер вона не така впевнена. Минає час, вона все частіше помічає, що заходить до класу з приглушеним роздратуванням, а дитячі капості викликають у неї спалахи неадекватного

гніву. Через чотирнадцять років Весні все більше здається, що діти насправді злі.

Наприкінці наступного року Весні виповниться сорок. Іноді вона думає про ту потворну цифру чотири, з якої надалі відраховуватиметься її вік. Думає про те, що за останні роки набрала ваги, погрузла в одноманітній роботі і в спокійному, щасливому, але нудному шлюбі. У такі миті — а бувало це справді рідко — Весна розуміє, що перебуває на тому етапі свого життя, коли ще чимало можна переінакшити. Можна змінити роботу або переселитися в інше місто. Можна схуднути, вивчити китайську або змінити зачіску. Але ці помутніння нетривалі. Насправді Весна не хоче змін і знає, що Яків їх теж не бажає. Для нього, як і для неї, життя, яким вони живуть, вдале. З понеділка до п'ятниці вони виконують свою нудну, але надійну роботу. По обіді читають на веранді: вона — книжку, він — газету, а влітку вони ходять на пляж. Щосуботи спускаються до риболовецької шхуни в гавань і купують рибу в рибалок. По неділях на подвір'ї розпалюють багаття і смажать рибу, чи ковбаски, чи каре. Яків любить поратися біля вогню. Коли він розпалює багаття, його чоло червоніє, а над бровами виступають великі горошини поту. Яків завжди перепікає м'ясо і псує рибу, але Весна дозволяє йому гратися з тим, що робить його щасливим.

А згодом, коли день хилиться до вечора, вони з Яковом сідають разом на диван і ставлять на стіл перед собою пляшку вина «Refuge». Близько десятої години Весна відчуває, що її повіки злипаються, Яків вимикає телевізор і переносить її в ліжку. На той момент — влітку 89-го — вони все ще кохаються. Роблять це не часто, але спокійно, зі знанням справи, ніби тіло партнера — добре відомий налагоджений пристрій, яким ти звик керувати.

У той час, того вересня 89-го, Весна все ще щаслива жінка.

Весна все це пам'ятала. Пам'ятала чотирьох людей, які сиділи за кухонним столом, під мрійливим Ісусом і календарем з канадськими пейзажами. Над Містом опускалися сутінки, а з площі перед гаванню було чути музичну репетицію рибальських фестин. Вона пам'ятала, як чотири тіні ілі, сьорбали вечерю, розливали вино, розмовляли. Яків підвівся, відніс посуд до раковини і сховав вино в креденс. Сільва встала з-за столу і ліниво, м'яко рушила до своєї кімнати.

Те, що відбудеться далі, Весна згадує як фільм, що його пускають тисячу разів. Пам'ятає, як миє тарілки в раковині. Мате, який тріпає обрус і змітає крихти з підлоги. Якова, який сидить за столом і розважається кросвордом у «Slobodna Dalmacija». Поки Яків розгадує кросворд, Сільва йде до кімнати. Повертається вдягнуною для виходу. Весна точно пам'ятає, у що вона вдягнена. Пам'ятає це й сьогодні, наче Сільва перед нею: надто коротка сукня з квітковим візерунком, високі червоні кеди «олстар», широка мішкувата сумка. Під пахвою — червоний плащ. Бо ж бабине літо — вночі біля моря може бути прохолодно.

Ось ця мить. Сільва стоїть у дверях у сукні з квітковим візерунком, у кедах «олстар» на ногах. Стоїть, наче очікує оплесків, а потім коротко каже:

— Я йду.

— З ким ти йдеш гуляти? — запитує Яків. — З Бране?

— Не, не з Бране, — відповідає Сільва, — не нині. Його тут нема, він у Рісці, має іспити в школі мореплавства. Повернеться завтра.

— То куди ти йдеш? — питає батько Сільву.

— Йду вниз, у затоку, на фестини, — відповідає вона. — Не чекайте мене, я прийду пізно.

— Бережи себе, — мовить їй Яків. Наказує доньці бути обережною, а Весна досі дивується, чому він це сказав.

Сільва поправляє шлейку, закладає сумку на плече, а тоді коротко і невимушено каже:

— Ну, па.

Каже це і виходить за двері, швидко й нечутно, як вітерець.

Виходить, а Яків не звертає на це анінайменшої уваги. Коли його донька йде, він сидить за столом, зайнятий розгадуванням кросворда, і навіть не підводить голови. Коли її донька йде, Весна займається посудом, витирає його кухонним рушником. Вона й досі не знає, чи бодай кинула на Сільву погляд. І майже переконана, що не відповіла на її прощальні слова.

Бо тоді вона не могла того знати. Але тепер знає: та мить, коли Сільва кинула «Ну, па» і її сукня затріпотіла до виходу, була останньою, коли вони її бачили.

ДВА

Мате (1989)

Того ранку Мате прокинувся з похміллям. Стеля над ним гойдалась, а від скронь до чола голову розривав тупий пост-алкогольний біль.

Хлопець розплющив очі. Але відразу заплющив, бо від яскравого ранкового світла голова боліла ще дужче. Він лежав із заплющеними очима, намагаючись ще трохи поспати, сподіваючись, що сон прожене головний біль. Але для цього було запізно. Гомін і світло повністю розбудили його, тому він просто лежав із заплющеними очима, прислухаючись до звуків навколишнього світу.

Близько сьомої Мате почув у коридорі батькові кроки. Потому шум води в душі, а тоді знову кроки. Мама з батьком тихо розмовляли на кухні. З кухні до його кімнати долинав запах турецької кави. Приємний запах.

Мате лежав із заплющеними очима й слухав: кроки по сходах, батько відчиняє комору. Незабаром з комори почулися звуки роботи. Як і кожного недільного ранку, батько щось клеїв та паяв.

За п'ятнадцять хвилин до восьмої з дзвіниці Святого Шпира пролунав дзвін, закликаючи на ранкову месу. Мате знову почув кроки по сходах ганку: Весна пішла на літургію, а згодом повернулася. Чув, як мати кашляла в коридорі, сушила одяг і нарешті відчинила двері до Сільвиної кімнати, маючи намір її розбудити.

А потому знову мамині кроки по сходах. Мати спустилася вниз, у двір, і відчинила двері майстерні.

Саме тоді, трохи перед десятою, до Мате з подвір'я долинула фраза, з якої почалася біда. Весна ввійшла до майстерні й вимовила слова, які Мате почув чітко й розбірливо:

— Сільви нема, — сказала вона. — Її нема в кімнаті.

Це було в неділю, двадцять четвертого вересня, за десять хвилин до десятої ранку.

Того ранку вони не надто переймалися. Сьогодні це здається Мате жакливим, але він знає, що це щира правда. Ні мати, ні батько, ні він не хвилювалися.

Сільви немає — десь заночувала, чи рано вийшла, чи застрягла десь минулої ночі. Але повернеться. Нічого поганого не може статися. Це ж не американський мегаполіс, тут немає викрадачів, злодійчуків і серійних убивць. Це — Місто, а в Місті ніколи ні з ким нічого не траплялося.

Коли Мате підвівся, прийняв душ і вмився, мати ледь стурбовано запитала його, чи знає він, де його сестра. Мате відповів їй те, що знав. Учора ввечері вона була на рибальських фестинах, як і він. На фестинах грав гурт, а після концерту музику пускав діджей Робі. Сільва танцювала. Тоді він і бачив її востаннє: коли вона танцювала, близько одинадцятої.

Мате розповів це матері. Але розповів не все. Не сказав, що він із товаришами покинув фестини об одинадцятій, бо вони мали дві пляшки італійського коньяку і добру траву. Не сказав їй, що провів решту ночі на пляжі під затокою Травна, намагаючись спокусити дівчину з Нового Саду, яка звабливо розмовляла розтягнутою мовою. Не сказав матері, що випив майже літр коньяку і викурив пару косяків і що зараз йому смертельно болить голова від італійського пійла.

Він навіть не сказав їй, що об одинадцятій — коли він покинув фестини — бачив, як Сільва танцювала з Адріаном, сином пекаря Лекая. Не сказав, що Сільва раз чи двічі замовляла у діджея Робі пісню «Red Red Wine» від «UB40», і в момент, коли він ішов, вона звивалася в Адріанових обіймах у повільному ритмі реггі. Сільва теж не розп'якала би старим про його непристойну поведінку. Тож і він не мав наміру розп'якувати про Сільвину.

Мати вислухала його, докірливо кивнула, потім повернулася на кухню й почала чистити картоплю.

— Вона, певно, в Бране. Повернеться, — припустив Яків. Сказав це і повернувся до майстерні зовсім безжурний, абсолютно спокійний.

Наступну годину і п'ятдесят хвилин Яків провів у коморі, розважливо присвятивши себе радіоаматорству. Весна викла-

ла картоплю й курку на бритванку, потім сіла за кухонний стіл і почала читати недільну газету. Мате прийняв душ, потайки випив пігулку від головного болю й знов усамітнився в кімнаті, тепер уже затемненій, чекаючи, поки біль ушухне. Коли він прокинувся, біль минув. Хлопець зиркнув на годинник: було п'ятнадцять хвилин по першій.

О пів на другу він увійшов на кухню. Обід був поданий. На столі стояли тарелі, салат і пляшка білого вина, а від плити пахло печеною куркою. Але Сільви не було. Мате пам'ятає ту мить: уперше він трішки, але геть трішки, занепокоївся.

За п'ятнадцять третя Сільви ще не було. Весна стояла, притулившись до холодильника, з гнівним виразом обличчя. Батько стояв біля кухонного столу, поруч із келихами й тареллями, дивлячись на настінний годинник, на якому велика стрілка наближалася до цифри чотири. Нарешті о другій годині і двадцять хвилин він сказав:

— Мате, ану пройдися містом. Пошукай її.

«Мате, пошукай її», — сказав батько о другій годині і двадцять хвилин, двадцять четвертого вересня вісімдесят дев'ятого року.

Мате тоді цього не знав. Але сьогодні знає: того дня, тієї години в його житті почалися пошуки.

* * *

О другій годині і двадцять хвилин Мате натягнув кросівки, вийшов з дому й вирушив шукати сестру. Спустився вуличкою на площу перед церквою, звернув на узвіз і пішов униз повз кооперативну вантажівку, припарковану за пекарнею Лекая. Спустившись до рибальської гавані, попрямував уздовж узбережжя до межі Міста, де обривалася цементована набережна, а будинки порідшали.

Він продовжував іти стежкою вздовж моря, між мурами сухої кладки й сірими борознистими кручами. Із цементованої доріжки вийшов на дорогу, вимощену камінням, а звідти — на ґрунтову втрамбовану стежку. Йшов утоптанною землею, доки не дійшов до каплиці Зорі Моря на мисі. Перетнувши мис, угледів мету, до якої прямував. За мисом, на самоті, осібно стояла садиба Роккових.

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.